

De lezer schrijft

Leidt COLOSS-wintersterfte-onderzoek tot extra hoge sterftecijfers?

Bij het lezen van de artikelen in Bijenhouden over de uitkomsten van de wintersterfte 2019/2020 kreeg ik het gevoel dat er iets niet in de haak was met de sterftecijfers. Dit gevoel hangt ook direct samen met de vraagstelling in het onderzoek.

Persoonlijk beschouw ik een bijenvolk als dood wanneer alle bijen zijn verdwenen of dood in de kast liggen. Wintersterfte associeer ik met bijengezondheid. Uiteraard kan er ook sprake zijn van verhongering, maar ook dan tref je dode bijen aan. De oorzaak ligt dan wel bij de imker. Het wordt anders wanneer ik tijdens de voorjaarscontrole bultbroed aantref. Het volk en zelfs de koningin kan dan nog aanwezig zijn, er is geenszins sprake van sterfte. Helaas is de spermblaas van de moeder leeg omdat ze te oud is of zodanig laat werd gewisseld dat ze niet meer bevrucht kon worden. Dergelijke volken zijn te redden door ze te voorzien van een reservemoeder of ze te verenigen met een ander volk. Door twee volken in april te verenigen, ontstaat een sterker volk dat een maand later weer gesplitst kan worden in twee volken. Hiermee wordt het koninginnenprobleem opgelost en gaat het volk niet verloren. Iets dergelijks gaat ook op voor volken met eierleggende werksters.

In de COLOSS-vraagstelling worden deze levende volken met darrenbroedige moeren of eierleggende werksters echter als een onoplosbaar koninginnenprobleem gekenmerkt en als verloren beschouwd. Deze volken worden dus meegeteld in de wintersterfte, terwijl het probleem wél op te lossen is. Uit eerder onderzoek blijkt dat de meeste imkers 10% tot 20% reservevolken inwinteren om dergelijke problemen gewoon zelf op te vangen.

De laatste categorie die gerekend wordt tot wintersterfte zijn de calamiteiten. Dit betreft storm- en waterschade, ver-

nielzucht of brand. Volgens mij heeft dit niets met wintersterfte te maken.

Graag zou ik de discussie over wintersterfte terug willen brengen naar de kern waarvoor we het wintersterfte-onderzoek begonnen zijn: het in kaart brengen van winterse sterfte ten gevolge van afwijkingen in de bijengezondheid. Met goede voorlichting en onderwijs zijn schijnbaar onoplosbare koninginnenproblemen echt oplosbaar. Mijn suggestie: houd dergelijke gevallen buiten het sterftepercentage, die volken zijn niet ten dode opgeschreven!

Met hartelijke imkersgroet,

Ben Som de Cerff, docent bijenteelt en hobby-imker

Reactie Bijen@wur

Het klopt dat je de wintersterfte (of eigenlijk winterverliezen) op verschillende manieren kunt interpreteren en berekenen. De COLOSS-enquête neemt inderdaad de uitval van volken mee in de optelsom van de verliezen, en de reparaties tellen als nieuwe aanwas van volken, zoals Ben Som de Cerff omschrijft in zijn open brief. Dit is een keuze die aan het begin van het opzetten van de enquête gemaakt is, gezamenlijk gedragen door de deelnemende COLOSS-onderzoekers uit meer dan 35 landen. Het is ook een jaarlijks terugkerend punt van discussie tussen diezelfde onderzoekers. Toch wordt de oorspronkelijke keuze steeds aangehouden, omdat het van belang is dat de vraagstelling consequent over de jaren gelijk blijft. Alleen dan kun je resultaten over langere tijd te vergelijken, hetgeen een grote meerwaarde heeft.

Daarnaast is het van belang te realiseren dat iedere bijenhouder verschillend is en daardoor de vragen ook weer net iets anders interpreteert. Wat de één een oplosbaar probleem noemt, is voor een ander een ten dode opgeschreven volk. Enerzijds creëren deze verschillende interpretaties een grote variatie in de antwoorden. Anderzijds is dit ook de kracht van de enquête. De uitkomsten voor de Nederlandse enquête geven inzicht in de interpretatie van de gemiddelde Nederlandse bijenhouder op de vragen die gesteld worden, en daarmee inzicht in hoe deze bijenhouders tegen de winterverliezen aankijken. De consequente manier van berekenen van die interpretaties waarborgt de vergelijkbaarheid over de jaren. Het wintersterftepercentage is een zo eenvoudig mogelijke, gezamenlijk afgesproken indicator voor bijengezondheid, waarbij een veelheid aan methoden en inzichten teruggebracht wordt tot één overzichtelijk getal. Dat is een complexe opgave. Deze open brief illustreert dat ten voeten uit.

Bram Cornelissen en Coby van Dooremalen

Hoe valt dit cijfermatig uit?

Een rekenvoorbeeld: een imker die met tien productievолken werkt in de zomer, wintert altijd twee reservevolken in. Na de winter is één volk dood en één volk darrenbroedig. De imker komt de winter uit met 11 levende volken, die hij terugbrengt tot 10 volken. Voor hem was tien het streefgetal en daarmee zijn er voor hem geen verliezen geweest. Toch zou hij feitelijk moeten zeggen dat hij 1/12 wintersterfte heeft, dus 8,3%.

Bij het COLOSS-onderzoek worden er echter twee volken als sterfte gerekend en dat levert een sterftepercentage op van 16,7%. De wintersterfte wordt hiermee – wellicht onbedoeld – opgeklopt tot grotere proporties. In het COLOSS-onderzoek van 2010/2011 werd 3,9% van de wintersterfte toegeschreven aan koninginnenproblemen.